

7.2.5 Estàndards de servei amb relació a adolescents i violències masclistes

Delimitació del fenomen

Entenem per violències masclistes en relació amb la població adolescent totes les formes i els àmbits de la violència masclista que estableix la Llei 5/2008¹ que es donen en l'adolescència entre els 12 i els 17 anys. A més, s'afegeixen les violències que poden viure les persones lesbianes, gais, bisexuals, transsexuals i intersexuals (LGBTI) per motiu d'orientació sexual, d'identitat de gènere o d'expressió de gènere com una forma de discriminació masclista en relació amb expressions no heteronormatives.

Els estàndards de servei en relació amb adolescents i violències masclistes incorporen la interseccionalitat lligada a les diferents formes i àmbits de violència masclista i discriminació i violència LGBTI en el conjunt de moments evolutius de l'adolescència. Cal tenir present la resta d'estàndards de servei comuns i específics que descriu el capítol 7 per considerar-los en la seva globalitat i de forma complementària.

Tenint en compte aquesta delimitació, els estàndards proposats són els següents:

7.2.5/ 1 Estàndards de servei amb relació a les persones professionals de la xarxa i les seves organitzacions

1. Garantir la formació específica i la capacitació dels professionals i les professionals de diferents àmbits (educatiu, sanitari, social, policial, judicial), de forma continuada, actualitzada i avaluada, per assegurar les competències (habilitats, coneixements i actituds) sobre:
 - L'adolescència i les característiques pròpies d'aquesta etapa vital segons els canvis evolutius entre els 12 i els 17 anys, des d'una perspectiva de gènere, diversitat sexual i intercultural.
 - La salut sexual i reproductiva en el marc dels drets dels i les adolescents, tenint en compte l'edat i el seu nivell evolutiu.
 - El marc legal general i específic en relació amb la protecció i l'atenció a la infància i l'adolescència, els drets de les dones, les violències masclistes, els drets de les persones LGBTI, l'estrangeria i la confidencialitat i protecció de dades.
 - Les diferents formes i expressions de la violència masclista i de la violència LGBTI en adolescents, en les diferents franges d'edat.
 - Les violències a través de les xarxes socials i les TIC, especialment pel que fa a l'expressió de la violència psicològica de control, la discriminació i l'assetjament per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.

¹ Vegeu l'apartat 4.1. del Protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista (ICD, 2009).

- Les violències sexuals en adolescents en espais d'oci nocturns i relacionades amb el consum de drogues.
 - Les característiques dels matrimonis forçats i de la mutilació genital femenina (MGF) i el seu impacte sobre les adolescents en relació amb els processos migratoris i els vincles amb les comunitats d'origen.
 - El tràfic d'éssers humans amb la finalitat d'explotació sexual en persones menors d'edat.
 - La identificació dels mites, creences i estereotips col·lectius i propis en relació amb el gènere i les violències masclistes, les discriminacions LGBTI per orientació sexual, identitat o expressió de gènere, la infància i l'adolescència, la diversitat cultural i la diversitat sexual.
 - Els indicadors de sospita d'estar patint violència masclista i violència LGBTI específics en adolescents; així com eines i instruments per detectar-les i oferir una intervenció adequada.
 - Els protocols i circuits existents per a cada àmbit d'actuació, així com els recursos i els serveis territorials, les seves funcions i els mecanismes de coordinació.
 - Eines i metodologies d'intervenció innovadores que incorporin les xarxes socials i les TIC, fonamentades en la pràctica reflexiva, vivencial i participativa, i que vetllin pels principis d'escolta activa i autonomia en la presa de les decisions.
2. Garantir la protecció jurídica dels i les professionals en l'exercici responsable de la seva professió i d'acord amb els seus codis ètics i deontològics en relació amb la intervenció amb adolescents.

7.2.5/ 2 Estàndards de servei amb relació a la intervenció amb adolescents en situació de violència masclista o lgbtifòbia o en risc de patir-la

Estàndards transversals

Qüestions que els i les professionals de la xarxa han de tenir presents en els quatre eixos d'intervenció (prevenció, detecció, atenció i recuperació) amb adolescents:

3. Utilitzar un enfocament positiu de l'adolescència, i fomentar la igualtat, el respecte i les relacions no violentes, a través del treball en habilitats socials i personals tals com l'assertivitat, la gestió emocional i la presa de decisions.
4. Emprar un enfocament dels i les adolescents com a subjectes actius en l'exercici dels seus drets i de les seves responsabilitats, i fomentar el seu apoderament i evitar discursos moralistes o paternalistes.
5. Utilitzar un enfocament interseccional, en què s'incorporin la diversitat cultural, la perspectiva de gènere i de la diversitat sexual (la identitat i l'expressió de gènere i l'orientació sexual) en el conjunt d'actuacions i intervencions a dur a

terme. Convé fer visibles l'existència de diferents models de relació de parella o familiar no heteronormatiu, així com la diversitat de dones i adolescents a partir de referents positius.

6. Emprar les xarxes socials i les TIC com a eines d'intervenció i difusió per tal d'afavorir el vincle vers els i les adolescents i el seu accés als serveis.
7. Tenir present la inclusió del grup d'iguals en tots els nivells d'intervenció.
8. Promoure un llenguatge proper als i les adolescents en el conjunt d'actuacions i intervencions.
9. Fomentar la participació de persones i entitats de LGBTI en la intervenció i l'abordament de discriminacions i violències LGBTI en adolescents.
10. Facilitar la difusió dels recursos i serveis de la xarxa en el conjunt d'intervencions que es facin amb adolescents.
11. Assegurar la recollida de dades i el registre de les actuacions realitzades, i garantir la protecció efectiva de les dades recollides, segons la legislació vigent.
12. Revisar i avaluar de forma continuada les actuacions amb adolescents en matèria de violència masclista i violència LGTBI, els indicadors i les eines utilitzats.

Estàndards que incidiran en la prevenció i sensibilització

13. Promoure que les actuacions preventives i de sensibilització amb adolescents incorporin:
 - Una actuació prèvia d'identificació de les creences, les necessitats i els interessos del grup d'adolescents per tal que l'actuació preventiva sigui pertinent i coherent amb les característiques específiques (edat, origen, etc.) i el context del grup.
 - La planificació d'actuacions de prevenció continuades, de manera que s'asseguri la integració dels continguts i les competències per part dels i les adolescents.
 - La implicació activa dels i les adolescents en la planificació, implementació i avaluació de les actuacions preventives.
 - El model d'anàlisi ecològica (cultural, social i individual), que fomenti la participació del conjunt d'agents socials de l'entorn dels i les adolescents (social i comunitari, familiar i grup d'iguals) en les actuacions preventives.
 - Unes metodologies innovadores, pràctiques, participatives i vivencials a partir dels coneixements dels i les adolescents.
 - La valoració de configurar grups d'adolescents no mixtos en l'abordament de l'educació sexoafectiva.

- L'ús de les xarxes socials i les TIC en el desenvolupament d'actuacions preventives, a partir de continguts web o aplicacions mòbils que afavoreixin la reflexió crítica.

14. Promoure la sensibilització i la prevenció sobre els continguts següents:

- Les noves masculinitats a través de referents masculins compromesos amb la igualtat, per fomentar altres models en els nois adolescents.
- L'anàlisi dels estereotips i rols de gènere que apareixen als mitjans de comunicació per evidenciar les desigualtats i discriminacions en relació amb el gènere i la diversitat sexual.
- Els micromasclismes, com una forma de violència masclista encoberta.
- La violència psicològica de control en nom de l'amor romàntic o sota altres constructes culturals.
- Les violències sexuals en els àmbits de parella, familiar, laboral, social i comunitari, així com els drets sexuals i reproductius dels i les adolescents.
- L'objectivació del cos de les noies en els mitjans de comunicació, la publicitat i la música com una forma de violència sexual.
- Les situacions d'explotació sexual infantil, MGF i matrimonis forçats i les seves conseqüències en l'adolescència.
- L'ús de les xarxes socials i les TIC en les diferents formes de violències masclistes i discriminació LGTBI (ciberassetjament, ciberassetjament a persones menors o *grooming*, pesca o *phishing*, *sexting*, entre d'altres).
- L'orientació sexual, la identitat de gènere i l'expressió de gènere, tot fent visible la diversitat en les formes d'expressió sexoafectiva i de gènere.
- L'assetjament (*bullying*) lgbtifòbic i altres formes de discriminació i violències associades a expressions de gènere no heteronormatives.

15. Promoure actuacions de prevenció dirigides a col·lectius o situacions específiques:

- Adolescents en contextos d'educació formal i no formal. És important dur a terme actuacions de prevenció en relació amb l'assetjament (*bullying*) i altres formes de discriminació associades a expressions de gènere no heteronormatives i a la violència masclista i lgbtifòbia entre iguals en aquests contextos.
- Adolescents en contextos d'oci nocturn i consum de substàncies psicoactives, especialment l'alcohol. És important realitzar actuacions de prevenció sobre violències sexuals en aquest context.
- Pares, mares i altres persones de l'entorn proper dels i les adolescents. És important la prevenció sobre les formes de violència exercides a través de les TIC i les xarxes socials, des d'una perspectiva de la seguretat i l'apoderament.
- Adolescents que han patit situacions de violència masclista o lgbtifòbia que han viscut en contextos on s'ha produït violència masclista en

- qualsevol dels seus àmbits, per tal de prevenir la reproducció de patrons de violència o submissió.
- Comunitats culturals, especialment les que practiquen tradicionalment la MGF i els matrimonis forçats. Cal cercar la participació de persones referents comunitàries i intentar incidir especialment en els homes d'aquestes comunitats.
 - Persones menors no acompanyades que poden trobar-se més exposats a situacions de violència masclista o ser víctimes de les xarxes d'explotació i tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual.
16. Tenir presents els indicadors que adverteixen del risc de produir-se una MGF o un matrimoni forçat atenent els sectors professionals, especialment l'educatiu i el sanitari, per fomentar la presa de consciència de la família i prevenir-ne la consumació.
17. Identificar en l'entorn familiar de dones, adolescents o nenes que han estat mutilades o víctimes de matrimonis forçats, si tenen germanes més petites per fer una intervenció preventiva o bé de reparació i recuperació.

Estàndards que incidiran en la millora de la detecció

18. Elaborar i garantir la utilització d'indicadors de sospita específics per a les diverses formes i àmbits de la violència masclista i la violència LGTBI, atenent també el sector professional, especialment l'educatiu, el sanitari i el de serveis socials en tots els casos, i el policial específicament per als casos de tràfic amb finalitat d'explotació sexual.
19. Fomentar la responsabilitat de tota la societat i, específicament, la coresponsabilitat de les persones de la família i el grup d'iguals en la detecció, a partir del disseny d'eines que els permetin identificar les violències masclistes i les violències LGTBI. Cal cercar estratègies en espais virtuals i presencials per implicar-les i facilitar-los informació sobre els indicadors d'ajuda a la detecció.
20. Fomentar la coresponsabilitat d'altres grups socials rellevants per a la detecció de les violències masclistes en l'àmbit comunitari, com, per exemple, el personal d'espais d'oci per a la detecció de violències sexuals o els clients i els operadors turístics per a la detecció del tràfic i l'explotació sexuals.
21. Promoure referents escolars a través de formació específica per tal que actuïn com a figures d'assessorament i referència de l'alumnat més jove en les situacions de violència masclista de parella i discriminacions LGTBI.
22. Orientar les persones de l'entorn, la família i el grup d'iguals que hagin identificat situacions de violència masclista o violència LGTBI i informar-les dels serveis de referència als quals dirigir-se per assessorar-se.
23. Promoure una detecció precoç de la violència masclista de parella i la lgbtifòbia en els i les adolescents que han viscut situacions de violència masclista en la família per tal d'evitar la reproducció dels patrons viscuts.

24. Promoure una detecció precoç de situacions de tràfic per a l'exploració sexual de noies menors d'edat en els centres d'acolliment de menors.
25. Facilitar suport i ajut a dones que han patit violències masclistes per detectar possibles situacions de violència en els seus fills i filles adolescents.
26. Vetllar per la confidencialitat de les persones de l'entorn proper dels i les adolescents que donin a conèixer la sospita d'una situació de violència masclista o lgbtifòbia.

Estàndards que incidiran en la millora de l'atenció i la recuperació

27. Incloure activament l'adolescent en la valoració del risc i el pla de treball per a la recuperació de la situació de violència viscuda, i respectar la seva presa de decisions i donar-li suport.
28. Dissenyar intervencions de curta durada, de forma immediata i eficaç, i oferir acompanyament i informació sobre els recursos.
29. Adaptar l'atenció i la recuperació a la situació de l'adolescent i al seu moment vital.
30. Facilitar l'accessibilitat als serveis i recursos per garantir una intervenció àgil i eficaç.
31. Defugir d'actituds paternalistes i la minimització del patiment expressat per l'adolescent, així com la projecció d'estereotips associats al sexe, el gènere, l'edat, la classe social, l'origen, la condició física o psíquica, l'orientació sexual o la religió. Cal assegurar el respecte i el reconeixement de les seves vivències per legitimar les emocions expressades.
32. Promoure el treball grupal amb persones adolescents que hagin viscut situacions similars de violència masclista o violència LGBTI per facilitar-los la recuperació i l'apoderament.
33. Afavorir que l'adolescent cerqui una persona de confiança del seu entorn proper amb qui compartir l'experiència viscuda, per tal d'enfortir la seva xarxa social i de suport.
34. Oferir atenció als pares, mares i amics o amigues que hagin detectat una situació de violència. Proporcionar la informació i l'assessorament necessaris amb la finalitat de vincular l'adolescent als recursos de la xarxa, i assignar professionals diferents per a la seva atenció.
35. Oferir atenció especialitzada a les noies adolescents que han patit MGF, als matrimonis forçats consumats i a les víctimes adolescents de tràfic amb finalitat d'exploració sexual; garantir la seva seguretat i l'atenció a les seves seqüeles físiques i psíquiques, i vetllar pel seu procés evolutiu.
36. Facilitar l'accessibilitat a la reparació en situacions de MGF i informar dels supòsits en què es pot practicar, i oferir acompanyament i suport psicològic a les dones joves reparades.

37. Tenir cura especial dels casos d'adolescents que són menors no acompanyades que poden ser víctimes de tràfic d'éssers humans i explotació sexual, així com les sol·licitants d'asil per motius de violències masclistes.

Estàndards que incidiran en la millora de l'entorn i dels espais d'intervenció

38. Promoure que els serveis i els professionals s'apropin al context dels i les adolescents per afavorir la seva vinculació de la manera següent:
- L'ús d'espais virtuals, les xarxes socials i les TIC.
 - El desplaçament de les persones professionals; sortir de l'espai físic del servei i anar als espais que freqüenten els i les adolescents.
 - La intervenció d'agents professionals comunitaris i de proximitat.
 - L'ús d'un espai d'acolliment empàtic i proper als i les adolescents.
39. Assegurar un espai privat i confidencial per tal de facilitar l'expressió de les situacions de violència masclista o violència LGBTI en adolescents.

7.2.5/ 3 Estàndards de servei amb relació a la coordinació entre professionals i els procediments

40. Promoure un discurs clar i homogeni en les diferents intervencions dutes a terme amb adolescents per part dels diferents agents i uns recursos per tal de garantir l'estabilitat de les actuacions.
41. Assignar una figura professional de referència en l'abordament de les situacions de violència masclista i violència LGBTI en adolescents.
42. Establir objectius comuns de treball amb relació a l'adolescència, des dels diferents àmbits i recursos que configuren la xarxa, i incorporar espais específics i procediments d'intervenció en adolescents. Cal tenir en compte la interacció amb altres circuits, com ara els circuits de maltractament en la infància i l'adolescència.
43. Cercar estratègies per identificar les experteses professionals dins els circuits territorials en matèria d'intervenció en adolescents, violències masclistes i violències LGBTI.
44. Fomentar la participació i el reconeixement de les entitats del tercer sector que intervenen en adolescents, de les persones referents de les comunitats i de les entitats de joves en els circuits territorials.
45. Incloure la revisió del nivell d'aplicació dels estàndards de servei en els processos d'avaluació dels serveis i equips professionals, i en els circuits de coordinació.

7.2.5/ 4 Persones expertes, institucions i entitats participants en l'elaboració dels estàndards

L'elaboració dels estàndards de servei específic en relació amb adolescents és una actuació que s'emmarca dins l'acció del Grup de treball interinstitucional per a l'abordatge de les violències masclistes en persones adolescents, adscrit i aprovat per la Comissió Nacional per a una Intervenció Coordinada contra la Violència Masclista.

Per a l'elaboració d'aquest document s'ha comptat amb la participació d'un grup de persones expertes, format per professionals amb llarga experiència en l'abordatge de les violències masclistes amb joves des de diferents àmbits d'actuació, serveis i entitats.

També s'ha comptat amb la participació dels i les joves de 3r d'ESO de la promoció de 2015 de l'Institut Joan Salvat Papasseit de Barcelona, que van intervenir en un grup de discussió i van aportar la seva expertesa i realitat, que va ser molt inspiradora per al treball posterior amb els i les professionals de les institucions i les entitats següents:

Sr. Gerard Torrell Cascallo	Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida (SARA). Ajuntament de Barcelona
Sr. Roberto Pescador	Ajuntament Badia del Vallès
Sra. Rosa Mela Morcillo	Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD) del Prat de Llobregat
Sra. Laia Dura Vilalta	Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD) de Vic - Osona
Sra. Cristina Campabadal Codina	Telèfon 900 900 120 contra la violència masclista
Sra. Patricia Ortuño Redondo	Servei Infància Respon
Sr. Jesús Aznar Moya	Centre d'Acollida Talaia
Sra. Rosa Negre Costa	Unitat Regional de Proximitat i Atenció al Ciutadà de Girona
Sra. Montserrat Escudé Serra	Grup Central d'Atenció a la Víctima, Unitat Central de Proximitat i Atenció al Ciutadà
Sra. Marta Simó Nebot	Unitat Funcional d'Abús a Menors de l'Hospital Sant Joan de Déu
Sra. Ana Zaragoza Marfa	ASSIR Muntanya i ASSIR Dreta
Sra. Rosario Jiménez Leal	Metgessa de família Atenció Primària Vallcarca - Sant Gervasi.
Sr. Fernando Lacasa Saludas	CSMIJ de Cornellà - Hospital Sant Joan de Déu
Sra. Montserrat Roig	Hospital del Mar de Barcelona
Sra. Marta Pérez	CJAS (Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat)

Sra. Anna Marchal Torralbo	Programa "Salut i escola". Institut Català de la Salut (ICS)
Sra. Ana Ibar Fañanás	Subdirecció General de Drogodependències
Sra. Mireia Espelta Estrader	Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE) per a la recuperació de les dones en situació de violència masclista de les Terres de l'Ebre
Sra. Mireia Bonet Rull	Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE) per a la recuperació de les dones en situació de violència masclista de Lleida
Sra. Natàlia Allué	INS Pedra Forca de l'Hospitalet de Llobregat
Sra. Maria Inmaculada Adell Meseguer	INS XXV Olimpíada de Barcelona
Sra. Marta Urrios Ruiz	Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica (EAP) de Nou Barris
Sra. Francina Costa Guillén	Associació Sida Studi
Sra. Mapi Oliván Gómez	Associació Dones amb Empenta
Sra. Sara Barrientos Carrasco	Associació Candela
Sr. Oriol Ginés Canales	Associació Conexus
Sra. Montserrat Plaza i Aleu	Associació Conexus
Sra. Rakel Eскурriol Martínez	Associació Tamaia, viure sense violència
Sra. Rosa Cendón	Associació SICAR
Sr. Albert Parés Casanova	Associació SICAR
Sra. Huma Jamshed Bashir	Associació Cultural Educativa i Social Operativa de Dones Pakistaneses (ACESOP)
Sra. Montserrat Sabaté Pes	Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
Sra. Júlia Vega	Institut Català de les Dones
Sra. Engràcia Querol	Secretaria de Família
Sra. Lluïsa Jimenez	Secretaria de Família
Sra. Sílvia Migueiz Castosa	Agència Catalana de la Joventut (DTSF)
Sr. Mhamed Abdelouahed Allaoui	Direcció General per a la Immigració (DTSF)
Sra. Cristina Prats	Direcció General per a la Immigració (DTSF)
Sra. Anna Garcia Alonso	Direcció General per a la Immigració (DTSF)
Sra. Anna Colet	Agència de Salut Pública de Catalunya (Departament de Salut)
Sra. Marta Clar	Departament d'Ensenyament

Sra. Sílvia Gard Buscarons	Departament de Justícia – Subdirecció General de Reparació i Execució Penal a la Comunitat. Oficines d'Atenció a la Víctima del Delicte
Sra. Anna Vidal	Departament de Justícia – Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil
Sra. Teresa Prats	Departament d'Interior
Sra. Laia Hernández	Consell Nacional de la Joventut de Catalunya
Sra. Laia Rosich	Consell Nacional de Dones de Catalunya
Sra. Margarida Saiz	Ajuntament de Barcelona